

עיקרי ההודעות והפרסומים של בנק ישראל בחודשים האחרונים

ההודעות לעיתונות והסקירות התקופתיות של הבנק בניסוחן המלא מופיעות באתר

הבנק באינטרנט: <http://www.bankisrael.gov.il>

נושאים חברתיים

עובדים זרים בישראל

על פי אומדנים שנתיים של הלמ"ס הגיע מספר העובדים הזרים בשנת 2000 לכ-211 אלף - כ-11.5 אחוזים מכלל המועסקים בסקטור העסקי - מהם כ-98 אלף עובדים פלסטינים (כ-46 אחוזים).

הגדלת מספר ההיתרים להעסקת עובדים זרים בענפי החקלאות והבנייה אמנם יכולה להקל בטווח הקצר על המחסור בעובדים הנובע מהאירועים הביטחוניים - אך היא תפחית את הסיכויים לקליטת עובדים ישראלים, ומלבד זאת, קהילה הולכת וגדלה של זרים תגדיל לאורך זמן את הנטל על המשק. כבר ב-1997 היה שיעור גבוה של עובדים זרים בכוח העבודה האזרחי בישראל - כ-9.4 אחוזים, מן הגבוהים במדינות המערב.

מדיניות שכר המינימום בישראל

על פי החוק בישראל שכר המינימום הוא 47.5 אחוזים מהשכר הממוצע במשק, והוא חל גם על עובדי שטחים ועובדים זרים. שכר זה מהווה 53 אחוזים מהשכר החציוני (למשרה מלאה), והוא גבוה יחסית למדינות OECD, שבהן הוא נע בין 31 ל-57 אחוזים מהשכר החציוני. על פי הצעה שהועלתה בכנסת העלאת שכר המינימום ל-70 אחוזים מהשכר הממוצע במשק, יגיע שכר המינימום לכ-4,700 ש"ח, שהם כ-85 אחוזים מהשכר החציוני במשק. כתוצאה מהצמדת שכר המינימום לשכר הממוצע, מושפע השכר בענפים עתירי עבודה זולה מעלייתו בענפים אחרים, שבהם הוא עלה מסיבות כלכליות, ובכך פוגעת בגמישותו של שוק העבודה ופועלת לגידול האבטלה. מוצע אפוא להצמיד את שכר המינימום לשכר החציוני במשק, ובכך לשמר את היחסיות של שכר המינימום, ולמנוע עליות שכר חדות בענפים שאינם יכולים להתמודד איתן בעידן של תחרות בין-לאומית גוברת. עם זאת יש לחזק את האכיפה של חוק שכר המינימום, שהיא כיום חלקית בלבד, לרבות אכיפתו לגבי העובדים הזרים.

קצבאות הילדים בישראל בהשוואה בין-לאומית

מבנה קצבאות הילדים בישראל - הכולל גידול ניכר בגודל הקצבה למשפחות מרובות ילדים - שונה באופן מהותי מהמקובל במדינות המפותחות. נמצא, כי על פי החוק החדש - "חוק משפחות ברוכות ילדים" - שיעור הקצבה למשפחה עם חמישה ילדים גבוה יותר מאשר בכל מדינות OECD. מבנה הקצבאות בישראל מעודד גידול נוסף דווקא של משפחות גדולות שכן ההקצבה לא רק מכסה את מלוא תוספת ההוצאה עקב לידת ילד נוסף, אלא גם מגדילה במידה משמעותית את ההכנסה הפנויה של משק הבית. מוצע, כי הממשלה תשקול שינוי במבנה התמיכה במשפחות ברוכות ילדים, שעיקרו העברת חלק מהמקורות של קצבאות הילדים לתמיכה בהקמת מעונות יום וגנים ובהנהגת יום לימודים ארוך, בפרט בערי הפיתוח ובשכונות מצוקה.

מדיניות כלכלית

יעדי אינפלציה בישראל ובעולם

יעד האינפלציה בישראל לשנת 2001 - בין 2.5 אחוזים ל-3.5 אחוזים - עדיין גבוה במקצת מיעדי האינפלציה הנהוגים במדינות המפותחות, ודומה לאלה שהוכרוזו במרבית המדינות המתעוררות. מדינות שקבעו יעד אינפלציה רב-שנתי של יציבות מחירים קבעו אותו ברמה המשקפת עליות מחירים נמוכות מאוד ויציבות לאורך זמן, אך לא העדר אינפלציה לחלוטין. כך אימץ האיחוד האירופי יעד אינפלציה של עד 2 אחוזים, אנגליה קבעה יעד של 2.5 אחוזים, קנדה ושבדיה קבעו יעד של 1 עד 3 אחוזים, וניו-זילנד - בין 0 ל-3 אחוזים. כזכור, קבעה ממשלת ישראל, באוגוסט 2000, כי יעד האינפלציה לשנת 2001 יהיה בין 2.5 ל-3.5 אחוזים, לשנת 2002 בין 2 ל-3 אחוזים ולשנת 2003 ואילך בין 1 ל-3 אחוזים, יעד המוגדר כיציבות מחירים.

גירעון הממשלה בישראל והוצאותיה בהשוואה למדינות האיחוד האירופי

גירעון הממשלה הרחבה בישראל לפי ההגדרה האירופית, כלומר כולל את גירעונות הרשויות המקומיות, המוסד לביטוח לאומי ומלכ"רים, והפרשי הצמדה על תשלומי הריבית עבור החוב הציבורי - הגיע ב-1999 ל-4.5 אחוזי תוצר, לעומת גירעון של 0.1 אחוז באיחוד האירופי - והוא צפוי להגיע ב-2000 ל-2.5 אחוזי תוצר, לעומת עודף של 0.2 אחוז באיחוד האירופי. יעד הגירעון שנקבע בישראל לשנת 2001 הוא 1.75 אחוזי תוצר. יעד זה מקביל לשיעור של כ-4 אחוזי תוצר לפי ההגדרה האירופית, המקובלת בעולם, וזאת לעומת עודף צפוי של 0.6 אחוז תוצר במדינות האיחוד האירופי בשנה זו.

הוצאות הממשלה הרחבה בישראל הסתכמו ב-1999 ב-55 אחוזי תוצר, לעומת 45.9 אחוזים במדינות האיחוד האירופי.

השפעת אימוץ כללי התקן האירופי על דירוג האשראי של ישראל

שלושת הקריטריונים החשובים ביותר לקביעת דירוגה של מדינה הם יציבות מחירים, גירעון ממשלתי נמוך ויחס נמוך של החוב הממשלתי לתוצר. כדי לשפר את דירוג האשראי של ישראל אין די בהכרזה על אימוץ כללי התקן האירופי; דרושה מחויבות מלאה של הממשלה לכך. החלטת הממשלה מאוגוסט השנה לעמוד בתוך שלוש שנים בשני קריטריונים חשובים - יציבות מחירים והורדת הגירעון הממשלתי לשיעור שלא יעלה על 3 אחוזי תוצר - יש בה כדי לשפר את דירוגה של ישראל, ובכך להקטין את עלות הגיוס של המשק ולעודד השקעות.

החוב הממשלתי במחצית השנייה של שנת התשעים

יחס החוב הממשלתי לתוצר הגיע בתום המחצית הראשונה של שנת 2000 ל-99 אחוזים, ירידה של 10 אחוזי תוצר משנת 1995. על אף הירידה בשנים האחרונות יחס זה עדיין גבוה יחסית לרוב המדינות המפותחות (OECD)

וכן גבוה מהתקרה של 60 אחוזי תוצר שנקבעה לגבי האיחוד המוניטרי האירופי באמנת מאסטריכט. משקלו של החוב הלא-סחיר בסך החוב הממשלתי נותר בשיעור של כ-35 אחוזים - כמעט ללא שינוי בחמש השנים האחרונות.

החוב הציבורי של ישראל ביוני 2000

במחצית הראשונה של שנת 2000 פחת החוב הציבורי נטו של המשק ב-1.1 מיליארדי דולרים, והסתכם ביוני 2000 ב-9.7 מיליארדים - כמחצית מרמתו לפני חמש שנים. הירידה ביחס שבין החוב הציבורי נטו לתמ"ג נמשכה, והוא עמד בסוף יוני 2000, על 9 אחוזים בלבד, לעומת 25 אחוזים בסוף 1994. עודף הנכסים על ההתחייבויות לזמן קצר במטבע חוץ בחוב הציבורי לזמן קצר גדל ב-1.2 מיליארדי דולרים, ועמד בסוף יוני 2000 על כ-20 מיליארדים. נמשכה מגמת הירידה במשקלו של המגזר הציבורי בסך החוב הציבורי ברוטו, והוא הגיע ביוני 2000 ל-47 אחוזים, בהשוואה ל-57 אחוזים בסוף 1994.

התפתחותם של כלי מדיניות הריבית בעשור האחרון

היקף פיקדונות הבנקים בבנק ישראל - שלא במסגרת חובת הנזילות - הסתכם בספטמבר 2000 בכ-47 מיליארדי ש"ח, לעומת כ-5 מיליארדים בסוף 1996. היקף ההלוואות המוניטריות של בנק ישראל לבנקים ירד מכ-18 מיליארדי ש"ח בסוף 1993 לכ-800 מיליוני ש"ח בספטמבר 2000. שיעורי הנזילות על כל פיקדונות הציבור עומדים כיום על 2.2 אחוזים, בדומה למקובל בעולם, לעומת 45 אחוזים בממוצע בסוף 1991. יעילותו של שוק הכספים תגבר עם הסרת המגבלה הכמותית מעל הנפקת מק"ם, כמקובל במרבית הבנקים המרכזיים במערב.

התפתחות הפיקדונות במטבע חוץ של המגזר העסקי הישראלי בארץ ובחו"ל

יתרת הפיקדונות במטבע חוץ של המגזר הפרטי הלא-בנקאי בארץ ובחו"ל הסתכמה בספטמבר 2000 בכ-25 מיליארדי דולרים, לאחר גידול של כ-9 מיליארדים

מתחילת 1998. עיקר הגידול של יתרה זו, מתחילת 1998 – 5.6 מיליארדי דולרים - היה במגזר העסקי. מחצית הגידול בפיקדונות המגזר העסקי במטבע חוץ מתחילת 1998 היא של חברות מנפיקות, והיתר הוא של חברות אחרות, רובן יצואניות.

התפתחות מחזורי המסחר בשוק איגרות החוב הממשלתיות והמק"ם בבורסה לניירות ערך בתל אביב ומחוצה לה בין השנים 1993 ו-2000

מחזורי המסחר היומיים בשוק איגרות החוב הממשלתיות והמק"ם - בבורסה לניירות ערך בתל-אביב ומחוצה לה - גדלו ריאלית מאז 1993 ב-160 אחוזים, בעיקר על רקע גידולם של מחזורי המסחר באיגרות חוב לא-צמודות ומק"ם. באותה תקופה הוכפלה מהירות המחזור הכוללת של איגרות חוב ממשלתיות ומק"ם והגיעה ל-0.7, ומהירות המחזור הממוצעת של איגרות חוב לא-צמודות גבוהה משמעותית מזו של איגרות חוב צמודות למדד. מאז החלת שיטת המסחר הרציף בבורסה לניירות ערך בתל אביב בינואר 1999 מסתמנת מגמה של ירידה חדה בהיקף מחזורי המסחר מחוץ לבורסה, בעיקר באיגרות חוב לא-צמודות.

בנקאות

השוואה בין-לאומית של עמלות בנקים

על רקע המחסור במקורות צמודים למדד העומדים לרשות הבנקים למשכנתאות והתייקרותם, עלתה הריבית הריאלית הממוצעת על הלוואות לדיור (משכנתאות), והגיעה בספטמבר השנה לכ-7 אחוזים, לעומת כ-4.5 אחוזים ב-1994. התייקרות גדולה במיוחד נרשמה לאחרונה בהלוואות לדיור בריבית משתנה, והריבית עליהן גבוהה מזו שעל הלוואות בריבית קבועה לזמן ארוך. חלקן של הלוואות לדיור בריבית משתנה בסך הלוואות שנתנו הבנקים ירד - תפנית לעומת מגמת גידולו בשנים האחרונות. מהנתונים לא ניכר מיתאם בין הריבית הריאלית הנגזרת מריבית בנק ישראל לבין הריבית על

הלוואות לדיור. משקלן של הלוואות הלא-צמודות בסך הלוואות לדיור עדיין זעיר - כחצי אחוז בלבד, וזאת למרות הגידול המתמשך של שיעור הנכסים הלא-צמודים בתיק הנכסים של הציבור.

הלוואות לדיור שיינתנו בריבית משתנה יבוצעו בהסתמך על בסיס בלתי תלוי חיצוני ולא על פי הריבית התעריפית של הבנק

המפקח על הבנקים פרסם תיקונים להוראה בדבר נהלים למתן הלוואות לדיור. התיקון העיקרי קובע כי בהלוואות צמודות בריבית משתנה, שינוי הריבית יחושב על בסיס בלתי תלוי חיצוני - למשל, על בסיס הריבית הממוצעת כהגדרתה בצו הבנקאות, המפורסמת על ידי בנק ישראל - ולא על בסיס הריבית התעריפית של הבנק נותן הלוואה.

השירותים הבנקאיים באינטרנט

מספר הלקוחות המשתמשים בשירותי בנקאות באמצעות האינטרנט הגיע ביוני 2000 לכ-310,000 - כולם לקוחות פרטיים. כך עולה מדיווחי הבנקים לבנק ישראל. זאת בהשוואה ל-40,000 משתמשים בשירותי בנקאות בתקשורת ולכ-8,000 פירמות המשתמשות במערכת תשלומים ממוכנת. מדיווחי הבנקים אודות פניות לקוחותיהם לקבלת מידע בנקאי עבור הרביע השני של שנת 2000 עולה, כי בממוצע לחודש נרשמו 2.3 מיליוני פניות באמצעות האינטרנט, 1.4 מיליוני פניות באמצעות תקשורת מחשבים ו-2 מיליוני פניות באמצעות מכשירי בנק אוטומטיים. ברביע השני של שנת 2000 בוצעו באמצעות האינטרנט בכל חודש כ-200 אלף עסקאות בניירות ערך.

נושאים שונים

השינוי המבני בתעשייה והשלכותיו על שוק העבודה

משקל היצוא בפדיון ענפי התעשייה נמצא במגמת עלייה והגיע ל-35 אחוזים בשנת 2000, לעומת כ-24 אחוזים ב-

סקירות ודוחות שפורסמו

- התפתחויות בשוק מטבע החוץ בישראל משלושה היבטים.
- התפתחויות בשוק הבנייה משלוש זוויות ראייה ייחודיות.
- ההתפתחויות הכלכליות בחודשים האחרונים - אפריל עד ספטמבר 2000.

1995. משקל היצוא בענפי התעשייה עתירי ההשכלה עלה מאוד, והגיע לכ-64 אחוזים בשנת 2000, לעומת כ-45 אחוזים ב-1995. ענפי התעשייה עתירי ההשכלה מבוססים על כוח-אדם משכיל יחסית: לכ-60 אחוזים מעובדיהם השכלה של 13 שנות לימוד ומעלה, בהשוואה ל-31 אחוזים בענפי התעשייה המסורתיים. אף שענפי התעשייה עתירי ההשכלה מבוססים על כוח-אדם משכיל, מועסקים בהם גם עובדים בעלי השכלה נמוכה יחסית: לכ-20 אחוזים מהם השכלה של עד 12 שנות לימוד, לעומת כ-40 אחוזים בענפים המסורתיים.

